

Karl Popper: tévedhetetlenség és embertelenség

március 28, 2013

beszédrészlet (ORF 2 28. Juli 1982)

A régi parancsa az intellektueleknek ez: Legyél egy tekintély! Tudjál mindent a szakterületeden. Ha egyszer mint tekintélyt elismernek, akkor a kollégáid által is védeni fognak téged, ahogyan te is védeni fogod őket. Nem kell hogy elmondjam, hogy ez a régi szakmai etika mennyire intellektuálisan hamis volt. Ez oda vezet, hogy a tekintély kedvéért a hibák el lesznek tussolva, különösen az orvostudományban (és a pedagógiában is – FP) Ezért egy újfajta foglalkozási erkölcsöt javaslok, és nemcsak a természettudósoknak. A javaslatom 12 pontból áll, amikkel befejezem előadásomat:

1. Általános ismereteink messze meghaladják azt, amit egyetlen ember tudni képes. Ezért semmi értelme nincs a tekintélynek. Ez még az egyes speciális tudományterületeken is igaz.
2. Lehetetlen minden hibát elkerülni, beleértve azokat is, amelyek elkerülhetőnek látszanak. A tudomány állandóan téved. A régi elképzelést, hogy lehetséges lenne minden hibát elkerülni, és ezért a tekintélynek erre kell törekedni, felül kell vizsgálni. Ez önmaga is egy hiba.
3. Természetesen feladatunk marad a hibákat, amennyire csak lehet elkerülni. Pontosan ezért fontos tudni, hogy ez milyen nehéz feladat, és hogy ez senkinek nem fog soha egészen sikerülni. Ez még a kreatív/alkotó tudományokra is igaz, ahol a tudóst az képzelőereje vezeti. Még a képzelőerő is képes hibázni.
4. Még a leginkább elfogadott elméletekben is lehetnek rejtett hibák. A tudósok speciális feladata ezeknek a

hibáknak a keresése. Egy elmélet vagy egy praktikus gyakorlati folyamatban felfedezett hiba egy fontos tudományos felfedezés lehet.

5. Ezért kell beállítódásunkat a hibákkal kapcsolatban megváltoztatni. Itt van az a pont, ahol a praktikus erkölcsi reformot el kell kezdenünk.
6. A régi foglalkozási etika oda vezetett, hogy igyekeztünk hibáinkat eltussolni, és amilyen gyorsan csak lehetett elfelejteni.
7. Az új alapelv az, hogy nekünk ahhoz, hogy tanuljunk lehetőleg hibák elkövetése nélkül, éppen az elkövetett hibáinkból kell tanulnunk. Hibáinkat eltitkolni ezért a legnagyobb értelmiségi bűn.
8. Ezért állandóan figyelniük kell arra, hogy vajon nem követünk el hibát. Ha ilyet találunk, akkor azt meg kell jegyezzük, minden oldalról meg kell vizsgáljuk, és a mélyére kell hatolnunk.
9. Éppen ezért, mert saját hibáinkból tanulnunk kell, meg kell tanulnunk, hogy azt el tudjuk fogadni, sőt örülnünk kell, ha valaki hibáinkra rámutat. Amikor mások hibáira mutatunk rá, akkor magunkat emlékeztetni kell, hogy mi magunk is követünk el hibákat. Arra is emlékeznünk kell, hogy még a legnagyobb tudósok is követtek el hibákat. Mindezzel nem akarom azt mondani, hogy a hibák miatt amiket elkövetünk ne lennénk felelősek. Nem szabad, hogy figyelmünk lankadjon. De hibát csinálni emberi és elkerülhetetlen.
10. Világos kell legyen számunkra, hogy nekünk szükségünk van a többi emberre, hogy hibáinkat megleljük és korigáljuk, ugyanúgy ahogy a többieknek szükségük van ránk. Ez igaz azokra az emberekre is, akik más eszmék szerint, más légkörben nőttek fel. Ez is a türelemre, a toleranciára hívja fel a figyelmünket.
11. Meg kell tanulnunk, hogy az önkritika a legjobb kritika, de mások kritikája is elengedhetetlen. Ez majdnem olyan jó, mint az önkritika.
12. A racionális kritikának, mindig konkrétan kell lennie.

Meg kell adnia az alapokat, hogy konkrét kijelentések, hipotézisek miért hibásak, vagy bizonyos érvek miért nem állják meg a helyüket. Az egész kritikát az az elv vezérli, hogy közelebb szeretnénk jutni az igazsághoz. Ebben az értelemben a kritikának személytelennek kell lennie.

Arra kérem önöket, hogy ezeket a megfogalmazásokat tekintsék javaslatoknak. Azt szerettem volna bemutatni, hogy nemcsak a természettudományok, hanem az etika területén is lehet megvitatható és megjavítható javaslatokat tenni